

فیضانِ جمعہ

شیخ طریقت، امیر اہلسنت، بانی دعوتِ اسلامی، حضرت علامہ مولانا ابوبلال
محمد الیاس عطار قادری رضوی
دامت بركاتہم
العالیہ

مکتبۃ المدینہ

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على سيد المرسلين
أما بعد فأعوذ بالله من الشيطان الرجيم بسم الله الرحمن الرحيم

فیضان جمعه

این رساله را از اول تا آخر مکمل بخوانید و ایمان خود را قوی کنید

فضیلت درود شریف در روز جمعه

فرمان برکت نشانِ محبوبِ رحمن، رحمت عالمیان صلی الله تعالی علیه وآله وسلم است: کسی که روز جمعه دویست بار درود بر من فرستاد گناهان دویست ساله اش معاف می شود^(۱).

صلّوا علی الحبیب ! صلی الله تعالی علی محمد

برادران عزیز اسلامی! چقدر سعادت‌مند هستیم که خدای عزوجل به برکت حبیب صلی الله تعالی علیه وآله وسلم خود ما را با نعمت بزرگ جمعه المبارک سرفراز فرمودند. افسوس! ما قدر این روز بزرگ را نمی دانیم، روز جمعه را مثل روزهای دیگر به غفلت می گذرانیم حالانکه جمعه سیدالایام و روز عید است در روز جمعه آتش جهنم خاموش می باشد و در شب جمعه دروازه دوزخ باز نمی شود، روز جمعه در قیامت مثل یک عروس آراسته می گردد، مؤمن سعادت مندی که در روز جمعه وفات نماید درجه شهید را کسب می نماید و از عذاب قبر محفوظ می باشد.

حکیم الامت حضرت مفتی احمد یار خان رحمة الله تعالی علیه می فرماید: اگر حج در روز جمعه قرار گیرد برابر با هفتاد حج دیگر ثواب دارد، یک نیکی در

---

(۱) کُنز العمال، کتاب الأذکار، الباب فی الصلاة علیه وعلى آله علیه الصلاة والسلام، ۲۵۵/۱، شماره حدیث (۲۲۳۶).

روز جمعه هفتاد گنه را از بین می برد^(۱)، (چونکه شرف این روز بسیار زیاد است لهذا) انجام دادن گناه در روز جمعه برابر با هفتاد گناه می باشد^(۲).

فضایل جمعة المبارک چنان زیاد است که بنام این روز میمون و خجسته یک سوره ای در قرآن نازل گردیده چنانچه در آیه ۹، سوره جمعه، الله عزوجل ارشاد می فرماید:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ
مِن يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ
وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ
تَعْلَمُونَ [الجمعة: 9]

ای مؤمنین وقتی که در روز جمعه
برای نماز آذان می شود، پس بسوی
ذکر خدا عجله نمائید و خرید و
فروش را بگذارید این برای شما
بہتر است اگر شما بدانید.

آقای ما تاجدار مدینه چه وقت نماز

جمعه را آغاز فرمود

صدر الافاضل حضرت سید نعیم الدین مراد آبادی می فرماید: حضور اکرم صلی الله تعالی علیه وآله وسلم وقتی که هجرت کردند و بمدینه طیبه تشریف آوردند در روز دوشنبه ۱۲ ربیع الاول وقت نهار بمقام قبا رسیدند، در آنجا تا روز جمعه اقامت فرمودند، روز جمعه از آنجا عازم مدینه منوره شدند، در بطن وادی بنی سالم ابن عوف وقت نماز جمعه فرارسید، در این جا مردم مسجدی

(۱) ملخصاً از مرآة المناجیح فی شرح مشکاة المصابیح، ج ۲، ص ۳۲۳، ۳۲۵

(۲) مرآة المناجیح، ج ۲، ص ۲۳۶

ساختند، آنحضرت صلی الله تعالی علیه وآله وسلّم در همانجا خطبه و نماز جمعه ادا فرمودند^(۱).

اکنون بنام مسجد جمعه مشهور است که زائرین برای حصول برکات آن مسجد را زیارت نموده و در آن نوافل ادا می نمایند، الحمدلله بنده مذب سگِ مدینه را هم چند بار زیارت آن مسجد شریف نصیب گردیده است.

معنی جمعه

حکیم الامت و مفسّر شهیر مفتی احمد یار خان نعیمی رحمه الله تعالی علیه می فرماید: چون در این روز تمام مخلوقات بوجود آمدند، یک مجتمع عظیم تشکیل شد، تکمیل خلق در همین روز گردید، همچنین خاک حضرت آدم علیه الصلاة والسلام در همین روز جمع آوری گردید، و نیز در همین روز مردم جمع شده نماز جمعه اداء می کنند؛ لهذا این روز را جمعه نام نهادند، قبل از اسلام عرب این روز را بنام عروبه یاد می کردند^(۲).

تاجدارِ مدینه جمعاً چند جمعه ادا فرمودند؟

نبی کریم رؤف رحیم صلی الله تعالی علیه وآله وسلّم تقریباً پانصد نماز جمعه ادا فرموده اند، چونکه نماز جمعه بعد از هجرت شروع شد و آنحضرت صلی الله تعالی علیه وآله وسلّم بعد از هجرت مدت ده سال حیات ظاهری داشتند، لهذا در این عرصه نماز جمعه این قدر خواهد شد.

---

(۱) خزائن العرفان، ص ۶۶۷.

(۲) مرآة المناجیح، ج ۲، ص ۳۴۶.

مهر بردل

محبوب خدا محمد مصطفی صلی الله تعالی علیه وآله وسلم ارشاد می فرمایند: کسی که بر حسب غفلت سه نماز جمعه را عمداً ترک کرد، خداوند عزوجل بردلش مهر خواهد کرد^(۱)، نماز جمعه فرض عین است که فرضیت آن در هنگام ظهر تأکید گردیده منکر آن کافر است^(۲).

فضیلت عمامه در روز جمعه

ارشاد گرامی حضرت تاجدار مدینه، فیض گنجینه صلی الله تعالی علیه وآله وسلم است که: بی شک الله تعالی و فرشته هایش در روز جمعه بر عمامه داران درود می فرستند^(۳).

شفا حاصل می شود

ابن حمید بن عبد الرحمن رضی الله تعالی عنهما از پدر بزرگوارش روایت می کند: شخصی که در روز جمعه ناخن هایش را کوتاه می کند خداوند مریضی هایش را شفا می دهد^(۴).

تا ده روز از بلاها محفوظ

حضرت مولانا امجد علی رحمة الله تعالی علیه می فرماید: در حدیث شریف است، کسی که در روز جمعه ناخن هایش را کوتاه کند الله عزوجل آن شخص را تا جمعه دیگر از بلاها محفوظ می دارد و درجای دیگر سه روز اضافه می

(۱) المستدرک، کتاب الجمعة، باب التشدید علی التخلف عن الجمعة، ج ۱، ص ۵۸۹، الحدیث (۱۱۲۰).

(۲) درمختار مع رد المحتار، ج ۳، ص ۳.

(۳) مجمع الزوائد، کتاب الصلاة، باب اللباس للجمعة، ج ۲، ص ۳۹۴، شماره حدیث (۳۰۷۵).

(۴) مصنف ابن ابی شیبہ، کتاب الجمعة، باب (۸۱) فی تنقیة الأظفار، ج ۲، ص ۶۵، شماره حدیث (۵).

باشد یعنی تا ده روز^(۱)، و نیز برآن شخص رحمت نازل می شود و گنااهش زایل می گردد^(۲)، موهای اضافی را و ناخن را بعد جمعه گرفتن افضل است^(۳).

سبب کمی در رزق

صدر الشریعه، بدر الطریقه حضرت مولانا امجد علی اعظمی رحمہ اللہ تعالی می فرماید: اصلاح ناخن در روز جمعه مستحب است، اما اگر خیلی بزرگ شوند انتظار جمعه نباید کرد؛ زیرا که بزرگ شدن ناخن باعث تنگی رزق می شود^(۴).

فرشته ها اسم سعادتمندان را می نویسند

ارشاد گرامی تاجدار مدینه، قرار قلب وسینه صلی الله تعالی علیه وآله وسلم است که: در روز جمعه فرشته ها بر هر دروازه مسجد مأمور می شوند تا اسم کسانی را که برای ادای نماز جمعه می آیند بنویسند، (لهذا نامهای آنها با اجر آنها تحریر می شوند)، اشخاصی که اول می آیند نام آنها را بیشتر می نویسند، کسانی که اولتر از همه می آیند مثل کسانی اند که در راه خدا شتری صدقه کرده اند، اشخاص بعدی مثل آنهائی اند که گاوی در راه خدا صدقه کرده باشند، اشخاص بعدی مثل اینکه گوسفندی در راه خدا صدقه داده اند، اشخاص بعد از آن مثل اینکه مرغی در راه خدا صدقه داده اند و شخص بعد از آن مثل کسی

---

(۱) تذکرة الموضوعات لابن القیسران، شماره ۸۶۵.

(۲) تنزیة الشریعة المرفوعة، کتاب اللباس والزینة والطب، الفصل الأول، ج ۲، ص ۲۶۹.

(۳) درمختار مع رد المحتار، ج ۹، ص ۵۸۱.

(۴) بهار شریعت، حصه ۴، ص ۱۹۵.

است که تخم مرغی را صدقه داده است. اما وقتی که امام خطبه را آغاز می کند آن فرشته ها هم اعمالنامه ها را بسته و برای شنیدن خطبه می آیند^(۱).

حضرت مفتی احمد یار خان نعیمی رحمه الله تعالی علیه می فرماید:

بعضی علماء فرموده اند که ملائیکه در روز جمعه بعد از طلوع فجر به استقبال مردم ایستاده می شوند، اما در نزد بعضی علماء بعد از برآمدن آفتاب است مگر حق این است که از هنگام زوال آفتاب می باشد؛ زیرا که جمعه از همان وقت شروع می شود، پس معلوم می شود که فرشته ها نام همه را می دانند، بخاطر باید داشت که اگر اولاً صد نفر مجتمعاً در مسجد داخل شوند، پس آنها همه اول گفته می شوند^(۲).

جوش و خروش جمعه در صدی اول

حضرت امام محمد غزالی رحمه الله تعالی علیه می فرماید: در صدی اول بعد از فجر همه کوچه و خیابان ها پر از مردم دیده می شد که چراغ در دست گرفته برای ادای نماز جمعه می رفتند و مثل این که روز عید باشد احساس شادمانی می کردند حتی که این سلسله به پایان رسید، پس گفته شد آن بدعت قبلی که در اسلام رایج بود، رفتن بطرف مسجد جامع را فراموش کرده اند. افسوس! که امروز مسلمانان از یهودی ها حیاء نمی کنند که آنها در روزهای شنبه و یکشنبه صبح زود بطرف عبادت خانه های خود می روند، اما مسلمانان بکارهای دنیوی صبح زود در تک و دو می باشند و عبادت خانه ها را فراموش کرده اند و طلب کنندگان آخرت چرا با آنها مقابله نمی کنند!^(۳)

---

(۱) صحیح بخاری، کتاب الجمعة، باب فضل الجمعة، ج ۱، ص ۱۲۷. شماره حدیث (881).

(۲) مرآة المناجیح، ج ۲، ص ۳۴۵.

(۳) احیاء العلوم، کتاب أسرار الصلاة، باب بیان آداب الجمعة، ج ۱، ص ۲۴۶.

حج مسکینان

از حضرت عبدالله ابن عباس رضی الله تعالی عنهما روایت است که، آقای نامدار محبوب پروردگار صلی الله تعالی علیه وآله وسلّم ارشاد فرمودند: «الْجُمُعَةُ حَجُّ الْمَسَاكِينِ» و فی روایة «حَجُّ الْفُقَرَاءِ» یعنی نماز جمعه حج مسکین است و در روایت دیگر نماز جمعه حج درماندگان است^(۱).

برای نماز جمعه زود برآمدن حج است

رسول خدا صلی الله تعالی علیه وآله وسلّم ارشاد فرمودند: بی شک هر روز جمعه برای شما یک حج و یک عمره خواهد بود؛ لهذا برای نماز جمعه زود بیرون رفتن از خانه و بطرف مسجد شتاب کردن حج است و بعد از نماز جمعه انتظار کشیدن برای نماز عصر عمره است^(۲).

ثواب حج و عمره

حجة الاسلام حضرت امام محمد غزالی رحمه الله تعالی علیه فرموده اند: بعد از نماز جمعه تا خواندن نماز عصر در مسجد نشستن و اگر تا نماز مغرب باشد افضل است، و گفته شده که کسی که بعد از ادای نماز جمعه در مسجد جامع بنشیند و نماز عصر را بخواند برایش ثواب حج و اگر باز هم بنشیند و نماز مغرب را در همان مسجد بخواند برایش ثواب حج و عمره می رسد^(۳)، جایی که نماز جمعه خوانده می شود مسجد جامع باشد.

(۱) کنز العمال، کتاب الصلاة، باب السادس فی صلاة الجمعة، ج ۷، ص ۲۹۰، شماره (۲۱۰۲۷).

(۲) السنن الكبرى للبيهقي، کتاب الجمعة، باب ما روی فی انتظار العصر بعد الجمعة، ج ۳، ص ۳۴۲، شماره (5950).

(۳) احیاء العلوم، کتاب أسرار الصلاة، باب بیان آداب الجمعة، ج ۱، ص ۲۴۹.

سید الایام (سردار همه روزها)

تاجدار مدینه صلی الله تعالی علیه وآله وسلم ارشاد فرمودند: روز جمعه سردار همه روزها ست و در نزد خداوند عزوجل روز جمعه حتی از روز عید الضحی و عید الفطر بزرگتر است، در روز جمعه پنج خصوصیت موجود است:

(۱) حضرت آدم علیه السلام را خداوند در همین روز پیدا کرد.

(۲) در همین روز آدم علیه السلام را بر زمین فرستاد.

(۳) در همین روز آدم علیه السلام وفات کرد.

(۴) در این روز یک وقت خاص برای قبولیت دعا بندگان معین گردیده که در همان ساعت آنچه بنده از خداوند طلب کند برایش می رسد بشرطی که سوال چیز حرام نباشد.

(۵) در همین روز قیامت قائم می گردد، هیچ یکی از موجودات مثل فرشته های مقرب، آسمان، زمین، کوه، دریا و باد نخواهد بود که از روز جمعه در هراس نباشد^(۱)، در یک روایت دیگر حضرت پیامبر صلی الله تعالی علیه وآله وسلم ارشاد فرمودند: هیچ جانوری موجود نخواهد بود که در وقت صبح روز جمعه تا طلوع آفتاب از ترس قیامت در گریه و فریاد نباشد به استثنای جن و آدمیزاد^(۲).

دعاء قبول می شود

تاجدار مکه مکرمه و سردار مدینه منوره صلی الله تعالی علیه وآله وسلم ارشاد می فرمایند: در روز جمعه چنان وقت معین برای قبولیت دعاء وجود دارد که اگر

(۱) سنن ابن ماجه، کتاب اقامة الصلاة، باب فی فضل الجمعة ج ۲، ص ۸، شماره (۱۰۸۴).

(۲) مؤطا امام مالک، کتاب الجمعة، باب ما جاء فی ساعة التي فی يوم الجمعة، ج ۱، ص ۱۱۵، شماره (۲۴۶).

هر مسلمانی آن ساعت را دریافت آنچه از خدا بخواهد به او داده می شود و آن ساعت خیلی مختصر می باشد^(۱).

بین عصر و مغرب را در یابید

فرمان پر سرور، حضور پر نور و شافع یوم النشور است که در روز جمعه همان ساعت قبولیت را اگر می خواهید آنرا بعد از عصر تا غروب آفتاب تلاش نمائید^(۲).

ارشاد صاحب بهار شریعت

حضرت مولانا محمد امجد علی اعظمی رحمة الله تعالى علیه می فرماید:
دربارة ساعت قبولیت دعا دو قول قوی موجود است:
(۱) از نشستن برای خطبة امام تا ختم نماز،
(۲) آخرین ساعت اختتام جمعه^(۳).

ساعت قبولیت دعا کدام است

حکیم الامت حضرت مفتی احمد یار خان نعیمی رحمة الله تعالى علیه می فرماید:
در هر شب ساعت قبولیت دعای روزانه می آید، مگر در روزها تنها جمعه اختصاص داده شده، گرچه ساعت قبولیت بطور یقینی معلوم نیست، اما غالباً در میان دو خطبة جمعه و یا اندکی قبل از مغرب خواهد بود، تحت یک حدیث

---

(۱) صحیح مسلم، کتاب الجمعة، باب فی الساعة التي فی يوم الجمعة، ص 424. شماره حدیث (15) - 852.

(۲) جامع ترمذی، کتاب الجمعة، باب ما جاء فی الساعة التي ترجی فی يوم الجمعة، ۳۰/۲، شماره (۴۸۹).

(۳) بهار شریعت، حصه ۴، ص ۸۶.

دیگر جناب مفتی می فرماید: در مورد این ساعت چهل قول از فرمایشات علمای بزرگوار وجود دارد که از آن دو مقوله بیشتر تأیید گردیده است.

(۱) درمیان دو خطبة جمعه

(۲) وقت غروب آفتاب

حکایت

حضرت سیدتنا فاطمة الزهراء رضی الله تعالی عنها خودش داخل حجره اش نشسته و خادمه اش فضه را دستور می داد تا بیرون نگاه کند که چه موقع آفتاب غروب می کند وقتی که خادمه از غروب آفتاب خبر می داد حضرت زهراء دستها را برای دعا کردن بالا می کرد؛ لهذا بهترین وقت دعاء همین ساعت خواهد بود، مثل این دعای قرآنی^(۱):

رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي
الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ.
ترجمة کنزالایمان: ای رب ما، ما را در
دنیا نیکی و در آخرت نیکی عطا فرما
و ما را از عذاب دوزخ نجات ده.
[البقرة: 201]

به نیت دعا درود شریف نیز می توانیم خواند که درود هم یک دعای عظیم الشان است، افضل این است که بین هر دو خطبه بدون دست بلند کردن دعا خواسته شود.

هر جمعه ۱۴.۴۰۰.۰۰۰ جهنمی آزاد می گردند

(۱) ملخصاً از مرآة المناجیح، ج ۲، ص ۳۱۹ تا ۳۲۳۵.

ارشاد گرامی تاجدار مدینه صلی الله تعالی علیه وآله وسلم است که: در شب جمعه که ۲۴ ساعت می باشد در هر ساعت خداوند جلّ جلاله ششصد هزار جهنمی را که جهنم بر آنها واجب گردیده آزاد می کند^(۱).

از عذاب قبر محفوظ

تاجدار کون و مکان صلی الله تعالی علیه وآله وسلم ارشاد فرمودند: کسی که در شب یا روز جمعه می میرد از عذاب قبر نجات می یابد و در روز قیامت بطوری می آید که بر آن مهر شهداء می باشد (یعنی مثل شهداء بر می خیزد)^(۲).

بخشیدن گناهان از جمعه تا جمعه دیگر

از حضرت سلمان فارسی رضی الله تعالی عنه روایت است که، سلطان دوجهان، رحمت عالمیان، شهنشاه کون و مکان ارشاد فرمودند: شخصی که در روز جمعه غسل نموده، و طهارتی که می تواند انجام بدهد، و روغن بمالد، و خوشبوی که در خانه دارد بمالد و برای ادای نماز از خانه بیرون شود و دو شخص را از هم جدا نکرده که در وسط آنها بنشینند، بعد نماز را اداء نماید و در هنگام خطبة امام خاموش بنشینند گناهانش که در بین این جمعه و جمعه گذشته صورت گرفته مغفرت می گردد^(۳).

ثواب عبادت دو است ۲۰۰ سال

(۱) مسند ابی یعلی، مسند انس بن مالک، ج ۳، ص ۲۳۵، شماره (۳۴۷۱).

(۲) حلیة الاولیاء، ج ۳، ص ۱۸۱، شماره (3629).

(۳) صحیح بخاری، کتاب الجمعة، باب الدهن للجمعة، ج ۱، ص 306، شماره حدیث (883).

حضرت صدیق اکبر و حضرت عمران بن حصین رضی الله تعالی عنهما روایت می کنند که تاجدار مکه و مدینه صلی الله تعالی علیه وآله وسلم ارشاد فرمودند: کسی که در روز جمعه غسل می کند، خطایا و گناهانش بخشیده می شوند و وقتی که به طرف مسجد می رود هر قدمی که بر می دارد بیست^{۲۰} نیکی نوشته می شود^(۱)، و در روایت دیگری آمده که بر هر قدمش اعمال نیک بیست^{۲۰} سال برایش تحریر می گردد و هنگامی که از نماز فارغ می گردد آن را اجر دویست سال می رسد^(۲).

هر جمعه اعمال فرزند به والدین مرحومش

تقدیم می گردد

محبوب پروردگار صلی الله تعالی علیه وآله وسلم ارشاد فرمودند: هر دو شنبه و پنجشنبه اعمال بندگان به حضور الله عزوجل تقدیم می گردند، و اعمال به انبیای کرام و والدین در روز جمعه پیش می گردد، با ملاحظه اعمال نیک خوشحال می شوند، صفائی و تابش چهره های شان زیاد می گردد، پس از خدا بترسید و رفتگان خود را به سبب گناهان رنج ندهید^(۳).

پنج عمل خصوصی جمعه

حضرت سیدنا ابو سعید رضی الله تعالی عنه روایت می کند که تاجدار دو عالم شاه بنی آدم صلی الله تعالی علیه وآله وسلم ارشاد می فرمایند: کسی که پنج چیز را در یک روز انجام دهد خداوند عزوجل او را جنتی می نویسد:

(۱) المعجم الكبير، أبو نصره عن أبي رجاء عن عمران، ج 18، ص 139، شماره (292).

(۲) المعجم الاوسط للطبرانی، من اسمه جبرون، ج ۲، ص ۳۱۴، شماره (۳۳۹۷).

(۳) نوادر الاصول للترمذی، ص ۲۱۳.

(۱) بعیادت مریضی برود،

(۲) به نماز جنازه ای حاضر شود،

(۳) روزه بگیرد،

(۴) نماز جمعه ادا کند،

(۵) غلامی را آزاد نماید^(۱).

بهشت واجب گردید

از حضرت سیدنا ابو امامه رضی الله تعالی عنه روایت است فرمان عالیشان سردار دو جهان صلی الله تعالی علیه وآله وسلم است که: اگر کسی نماز جمعه را خواند، همان روز را روزه داشت، از مریضی عیادت کرد، در جنازه ای شرکت نمود و در نکاح کسی هم شرکت کرد، بهشت برایش واجب گردید^(۲).

روزه را خاص در روز جمعه مدارید

تنها در روز جمعه و یا روز شنبه بطور مختص روزه داشتن مکروه تنزیهی است، اگر در تاریخ معینه جمعه و یاشنبه اتفاق افتد کراهت نیست، مثلاً پانزدهم شعبان، ۲۷ رجب المرجب وغیره، فرمان مصطفی صلی الله تعالی علیه وآله وسلم است که: جمعه برای شما روز عید است این روز را روزه نگیرید، مگر این که یک روز قبل یا یک روز بعد از آن روزه بگیرید^(۳).

ثواب روزه های ده هزار سال

---

(۱) الإحسان بترتیب صحیح ابن حبان، باب صلاة الجمعة، ج ۴، ص ۱۹۱، شماره (۲۷۶۰).

(۲) المعجم الکبیر، خالد بن معدان عن أبي أمامة، ج ۸، ص ۹۷، حدیث (۷۴۸۴).

(۳) الترغیب والترهیب، الصوم، باب الترغیب فی صوم الأربعاء..... إلخ، ج ۲، ص ۸۱، شماره حدیث

اعلیٰ حضرت امام احمد رضا خان رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ می فرماید: مروی است کہ روزہ جمعہ کہ با آن روز قبل یعنی پنجشنبہ و روز بعد یعنی شنبہ متصل باشد، برابر با ثواب دہ ہزار سال روزہ داشتن است^(۱).

ثواب حاضری بر قبر مادر و پدر در روز جمعہ

فرمانِ خوشگوار سید الابرار صلی اللہ تعالیٰ علیہ وآلہ وسلم است کہ: کسی کہ در روز جمعہ بر قبر پدر و مادر و یا یکی از آنها حاضری دہد، اللہ تعالیٰ گناہش را بخشیدہ و او را در شمارِ فرمان برداران والدین می نویسد^(۲).

فضیلتِ تلاوتِ یاسین بر قبر والدین

حضور اکرم نور محتشم صلی اللہ تعالیٰ علیہ وآلہ وسلم ارشاد فرمودند: شخصی کہ در روز جمعہ قبر والدین و یا قبر یکی از آنها را زیارت کردہ و سورۃ یاسین را بر آن تلاوت کند بخشودہ می شود^(۳).

سہ ہزار مغفرت

سید الکونین، سلطان الحرمین، جدّ الحسینین صلی اللہ تعالیٰ علیہ وآلہ وسلم ارشاد فرمودند: کسی کہ ہر جمعہ قبر والدین یا یکی از آنها را زیارت کردہ بر آن

(۱) فتاویٰ رضویہ جدید، ج ۱۰، ص ۶۵۳.

(۲) نوادر الاصول للترمذی، الأصل فی تحقیق التہدید علی زوارات القبور، ص ۹۷، شماره حدیث (۱۳۰).

(۳) الکامل فی ضعفاء الرجال، عمرو بن زیاد بن عبد الرحمان بن ثوبان، ج ۶، ص ۲۶۰.

یاسین بخواند، به اندازه تعداد حروف یاسین شریف خداوند مغفرتش را می کند^(۱).

برادران عزیز اسلامی! در روز جمعه شریف بر قبور والدین و یا قبر یکی از آنها حاضر شده سوره یاسین را بخوانید مغفرت خواهید شد، الحمد لله سوره یاسین شریف پنج رکوع، هشتاد و سه آیه، هفتصد و بیست و نه^{۷۲۹} کلمات و سه هزار^{۳۰۰۰} حروف است، اگر این حساب نزد خداوند درست باشد ان شاء الله ثواب مغفرت سه هزار گناه را خواهید یافت.

ارواح جمع می گردند

در شب و روز جمعه کسی که یاسین شریف خواند مغفرت می شود، در روز جمعه ارواح باهم جمع می شوند؛ لهذا در این روز باید زیارت قبور رفت و در این روز جهنم برپا نخواهد شد^(۲). حضرت امام احمد رضا خان رحمه الله تعالى علیه می فرمایند: وقت افضل برای زیارت قبور روز جمعه بعد از نماز صبح می باشد^(۳).

فضیلت سوره کف

از حضرت سیدنا عبد الله ابن عمر رضی الله تعالی عنهما روایت است که نبی رحمت، شفیع امت، تاجدار رسالت صلی الله تعالی علیه وآله وسلم ارشاد فرمودند: شخصی که در روز جمعه سوره کف را تلاوت کند از قدمهایش تا آسمان نور

---

(۱) اتحاف السادة المتقين، کاب ذکر الموت، باب زیارة القبور والدعاء للمیت، ج ۱۴، ص ۲۷۲.

(۲) بهار شریعت، حصه ۴، ص ۱۰۴.

(۳) فتاوی رضویه، ج ۹، ص ۵۲۳.

بالا می رود که در روز قیامت برایش روشن می گردد و گناहانی بین دو جمعه انجام داده بخشیده می شوند^(۱).

نور بین دو جمعه

از حضرت سیدنا ابو سعید رضی الله تعالی عنه مروی است حضور سراپا نور صلی الله تعالی علیه وآله وسلم ارشاد فرمودند: شخصی که در روز جمعه سوره کهف را بخواند برایش نور روشن می گردد^(۲).

نور تا کعبه

در روایتی آمده که: اگر کسی شب جمعه یعنی شبی که بین روز پنجشنبه و روز جمعه می باشد سوره کهف را بخواند برایش از همان مکانی که تلاوت نموده تا کعبه نور روشن می گردد^(۳).

فضیلت سوره حم الدخان

از حضرت سیدنا ابو امامه رضی الله تعالی عنه مروی است، حضور سراپای نور صلی الله تعالی علیه وآله وسلم ارشاد فرمودند: شخصی که بروز جمعه یا شب جمعه

---

(۱) الترغیب والترهیب، کتاب الجمعة، باب الترغیب فی قراءة سورة الكهف، ج ۱، ص ۲۹۸، شماره حدیث (۲).

(۲) الترغیب والترهیب، کتاب الجمعة، باب الترغیب فی قراءة سورة الكهف، ج ۱، ص ۲۹۷، شماره حدیث (۱).

(۳) سنن الدارمی، کتاب فضائل القرآن، باب فی فضل سورة الكهف، ج ۲، ص ۵۴۶، شماره ۳۴۰۷.

سورة حم الدخان را بخواند، خداوند بر ایش در جنت خانه ای می سازد^(۱)،
و یک روایت دیگر است که مغفرت می شود^(۲).

استغفار هفتاد هزار فرشته

ارشاد دلنشین، امام الانصار والمهاجرین، محب الفقراء والمساکین، جناب
رحمة للعالمین صلی الله تعالی علیه وآله وسلم است که: شخصی که شب جمعه سوره
حم الدخان را بخواند هفتاد هزار فرشته بر آن استغفار می کنند^(۳).

بخشیدن همه گناهان

از سیدنا انس بن مالک رضی الله تعالی عنه مروی است: ارشاد مغفرت نشان،
رحمت عالمیان، شهنشاه کون و مکان است که: شخصی که در روز جمعه قبل از
نماز فجر سه بار **أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ** را بخواند گناهانش
بخشیده می شوند اگرچه از کف امواج دریا هم بیشتر باشند^(۴).

بعد نماز جمعه

خداوند تبارک و تعالی در آیه 10 سوره جمعه پ 28 ارشاد می فرماید:

فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي
الأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ
وَأذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ.

ترجمه کنزالایمان: پس بعد از آنکه
نماز جمعه خوانده شد در زمین
منتشر شوید و فضل خدا را در
خواست نمائید و خدا را بکثرت یاد
کنید، به امید این که رستگار باشید

(۱) المعجم الكبير للطبراني، فضال بن حبير عن أبي أمامة، ج ۸، ص 264، حدیث 8026.

(۲) جامع الترمذی، کتاب فضائل القرآن، باب ما جاء فی فضل حم الدخان، ج ۴، ص ۴۰۷، شماره (۲۸۹۸).

(۳) همان مرجع، شماره (۲۸۹۷).

(۴) مجمع الزوائد، کتاب الصلاة، باب ما يقول قبل صلاة الصبح يوم الجمعة، ج ۲، ص ۳۸۰، حدیث 3019.

صدر الافاضل حضرت مولانا نعیم الدین مراد آبادی رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ تحت این آیه در تفسیر خزائن العرفان می فرمایند: اکنون یعنی بعد از نماز جمعه بر شما اجازه است که درکارهای معاش مشغول شوید یا در طلب علم یا عیادتِ مریض و یا شرکت در جنازه، زیارت علماء و با امثال این کارها مشغول شده نیکی های بی شمار حاصل کنید.

شرکت در مجلس علم

بعد از نماز جمعه در مجالس علمی شرکت کردن مستحب است^(۱) چنانچه حضرت سیدنا امام محمد غزالی رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ می فرمایند که: حضرت سیدنا انس بن مالک رضی اللہ تعالیٰ عنہ فرمودند که: در این آیه تنها مراد از خرید و فروخت و کسب دنیا نیست بلکه طلب علم، زیارت برادران اسلامی، عیادت مریض ها، شرکت در جنازه مسلمین و دیگر کارهای نیک است^(۲).

برادران عزیز اسلامی! برای ادای نماز جمعه یازده شرط موجود است، اگر یکی از آنها کم باشد فرض نیست، بازهم اگر بخوانید ادا می شود، بلکه برای مرد عاقل و بالغ خواندن جمعه افضل است بر نابالغ فرض نیست پس اگر بخواند نفل می باشد^(۳).

به نسبت 11 حروف "یا غوث الاعظم" یازده شرط فرضیت نماز جمعه

(۱) مقیم بودن در شهر،

---

(۱) تفسیر مظهری، ج ۹، ص ۴۱۸.

(۲) کیمیائی سعادت، کتاب اصل چهارم در نماز است، باب آداب جمعه، ج ۱، ص ۱۹۱.

(۳) درمختار مع رد المحتار، ج ۳، ص ۲۶ تا ۲۹.

(۲) صحت یعنی بر مریض جمعه فرض نیست، مراد آن است که تا مسجد جمعه رفته نتواند یا اگر برود مریضی اش بیشتر می گردد، شیخ فانی در حکم مریض است.

(۳) آزاد یعنی بر غلام فرض نیست مگر این که آفایش او را بفرستد؛ زیرا که ممانعت او را می تواند بکند.

(۴) مرد بودن،

(۵) بالغ بودن،

(۶) عاقل یعنی هوشیار بودن، این دو شرط تنها بر جمعه نه بلکه بر هر عبادت عقل و بلوغ شرط است،

(۷) بینا بودن،

(۸) قادر براه رفتن،

(۹) زندانی نباشد،

(۱۰) خوف حاکم یا دزد و ظالمی دیگر نباشد،

(11) نبودن باران، طوفان یا تگرگ و یا سردی یعنی این قدر نباشد که از آن احساس خوف یا ضرر باشد^(۱).

بر آنهای که نماز فرض بوده و بنا بر عذر شرعی دیگری جمعه فرض نیست نماز ظهر بر آنها فرض است باید بخوانند.

سنت های جمعه

برای نماز جمعه در اول وقت رفتن، مسواک کردن، پوشیدن لباس خوب و سفید، خوشبو زدن و در صف اول نشستن مستحب و غسل کردن سنت است^(۱).

---

(۱) درمختار مع رد المحتار، ج ۳، ص ۲۶ تا ۲۹.

وقت غسل جمعه

حکیم الامت حضرت مفتی احمد یار خان علیہ رحمۃ الرحمن می فرمایند: بعضی علمای کرام رحمہم اللہ تعالیٰ می فرمایند کہ: غسل جمعه برای نماز مسنون است نہ این کہ روز جمعه، بر آنتہائی کہ نماز جمعه فرض نیست غسل برایشان سنت نمی باشد، بعضی علمای کرام رحمہم اللہ تعالیٰ می فرمایند: غسل جمعه قریب نماز جمعه حتی کہ باوضوی آن جمعه خواندہ شود، مگر در حقیقت این است کہ غسل نماز جمعه از طلوع فجر شروع می شود^(۲)، معلوم گردید کہ بر زن، مسافر وغیرہ کسانی کہ جمعه بر آنها فرض نیست غسل جمعه ہم بر آنها سنت نیست.

غسل جمعه سنت غیر مؤکدہ است

حضرت علامہ ابن عابدین شامی رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ می فرماید: غسل کردن برای نماز جمعه از سنن زوائد است بر ترک آن عتاب نیست^(۳).

فضیلت نزدیک شدن برای استماع خطبہ

از حضرت سیدنا سمرہ بن جندب رضی اللہ تعالیٰ عنہ مروی است کہ حضور اکرم صلی اللہ تعالیٰ علیہ وآلہ وسلم ارشاد فرمودند: در وقت خطبہ حاضر شوید وبہ امام قریب شوید؛ زیرا کہ انسان همان قدر کہ دور باشد بہ همان اندازہ در جنت عقب می ماند اگرچہ او (مسلمان) حتماً در جنت داخل می شود^(۴).

(۱) عالمگیری، ج ۱، ص ۱۴۹.

(۲) مرآة، ج ۲، ص ۳۳۴.

(۳) درمختار مع رد المحتار، ج ۱، ص ۳۰۸.

(۴) سنن أبي داود، كتاب الصلاة، باب الدنو من الإمام عند الموعظة، ج ۱، ص ۴۱۰، شماره حدیث (۱۱۰۸).

ثواب جمعه نمی رسد

کسی که در هنگام خطبه جمعه صحبت می کند یعنی (به خطبه گوش فرا نمی دهد مثل خری است که بار بردوش دارد، و اگر در اثنای خطبه امام حتی همراه پهلویش را بگوید: خاموش باش، بر آن هم ثواب جمعه نمی رسد^(۱)).

خاموشانه استماع خطبه فرض است

چیزهایی که در نماز حرام اند مثلاً خوردن، نوشیدن، سلام و جواب سلام و غیره همه اینها در حالت خطبه هم حرام اند تا جائی که دعوت دادن به نیکی نیز حرام است، بلکه خطیب دعوت نیکی داده می تواند، هنگام خواندن خطبه خاموشی و استماع آن بر همه حاضرین فرض است، اگر مردم از امام چنان فاصله داشته باشند که صدای خطبه امام را نمی شنوند بر آنها هم خاموشی واجب است، اگر کسی را دیدند که در لهو و لعب مصروف است آن را با اشاره دست یا سر می توانند منع کنند، با زبان جایز نیست^(۲).

سامعین خطبه درود شریف خوانده نمی توانند

وقتیکه نام مبارک تاجدار مدینه صلی الله تعالی علیه وآله وسلم را سامعین از امام می شنوند در دل می توانند درود بخوانند، به آواز بلند در وقت خطبه جایز نیست و همچنان در آن موقع باشنیدن نام اصحاب کرام (رضی الله تعالی عنهم) گفتن هم جایز نیست^(۳).

استماع خطبه نکاح واجب است

(۱) مسند امام احمد بن حنبل، مسند عبد الله بن عباس، ج ۱، ص ۴۹۴، شماره حدیث (۲۰۳۳).

(۲) درمختار مع رد المحتار، ج ۳، ص ۳۶، ۳۵.

(۳) درمختار مع رد المحتار، ج ۳، ص ۳۲.

علاوه از خطبه جمعه شنیدن خطبه های دیگر نیز واجب است مثلاً خطبه عیدین و نکاح و غیرهما^(۱).

بعد از آذان اول جمعه کاروبار هم ناجائز است

هنگامی که آذان اول جمعه شنیده شد سعی برای رسیدن به نماز جمعه واجب است، بیع (خرید و فروخت) را ترک دادن نیز واجب است تا جای که در جریان راه هم خرید و فروش ناجائز است، و در مسجد خرید و فروش شدیداً گناه است، اگر چنانچه در حال خوردن غذا بود که آذان جمعه را شنید، اگر گمان بر این بود که اگر غذا بخورم جمعه فوت می گردد، پس باید غذا را ترک داده برای نماز جمعه برود، برای جمعه باید با اطمینان کامل رفت^(۲)، امروز وقت دوری کردن از علم دین است چنانچه مردم مثل عبادات دیگر در اثنای شنیدن خطبه که عبادت عظیمی است مرتکب اشتباهات و گناهان دیگر می شوند؛ لهذا التجاء مدنی بر این است که برای بدست آوردن ثواب بیشتر خطیب هر جمعه قبل از آذان خطبه قبل از رفتن بر منبر این چیزها را اعلان نماید.

به نسبت هفت حروف بسم الله هفت گل مدنی خطبه

(۱) در حدیث شریف است کسی که در روز جمعه برگردن های مردم ردّ می شود، به طرف جهنم پلی ساخت^(۳)، یک معنی آن این است که مردم بر آن سوار شده به جهنم داخل می شوند.

(۲) رو بروی خطیب نشستن سنت صحابه است^(۱).

---

(۱) همان مرجع.

(۲) عالمگیری، ج ۱، ص ۱۴۹، درمختار مع رد المحتار، ج ۳، ص ۳۸.

(۳) جامع ترمذی، کتاب الجمعة، باب ماجاء في كراهية التخطي يوم الجمعة، ج ۲، ص ۴۸، شماره حدیث (۵۱۳).

(۳) بزرگان دین فرموده اند هنگام ادای خطبه دو زانو نشستن طوری که در خطبه اول دستها بسته و در خطبه دوم دست ها بر دو زانو گذاشته و متوجه خطبه بوده ان شاء الله ثواب دو رکعت خواهد رسید^(۲).

(۴) اعلی حضرت احمد رضا خان رحمة الله تعالى علیه فرموده اند که: در خطبه باشنیدن اسم مبارک حضور اقدس صلی الله تعالى علیه وآله وسلم در دل بر آن درود بخوانید که خاموشی فرض است^(۳).

(۵) در درمختار است که در اثنای گفتن خطبه خوردن، نوشیدن، کلام اگرچه سبحان الله گفته شود وجواب سلام دادن و یا حرف نیکی گفتن حرام است^(۴).

(۶) اعلی حضرت رحمة الله تعالى علیه می فرمایند، در هنگام خواندن خطبه راه رفتن حرام است، تاجائی که علمای کرام فرموده اند که اگر در وقت شروع شدن خطبه در مسجد رسیدید در همانجا توقف نمائید و جلوتر نروید که در حال خطبه شنیدن انجام دادن هیچ عملی جایز نیست.

(۷) اعلی حضرت رحمة الله تعالى علیه می فرمایند: در هنگام خطبه به اطراف خود نگاه کردن حرام است^(۵).

مسئله مهم امامت در جمعه

یک امر بسیار مهم و ضروری ای که توجه مردم بر آن نیست، این است که نماز جمعه را مثل نمازهای دیگر پنداشته اند، هر کس بخواهد جمعه جدید برپا

---

(۱) ملخص از مشکوة شریف، ص ۱۲۳.

(۲) مرآة شرح مشکوة، ج ۲، ص ۳۳۸.

(۳) فتاوی رضویه، ج ۸، ص ۳۶۵.

(۴) درمختار مع رد المحتار، ج ۳، ص ۳۵.

(۵) فتاوی رضویه، ج ۸، ص ۳۳۴.

می کند و هر کس بخواهد امامت می کند، که این ناجایز هست؛ زیرا که در قائم ساختن جمعه امر حاکم یا نایب آن ضروری است و اگر در جائی که سلطنت اسلامی نباشد، برای جاری ساختن احکام شرعی یک عالم و فقیهی که از همه بزرگتر باشد قائم مقام سلطان اسلام است؛ لهذا او می تواند جمعه را قائم سازد، بدون اجازه او جمعه برقرار شده نمی تواند، و اگر چنین فقیهی نباشد، مردم کسی را که بخواهند امام تعیین کنند باید عالم باشد ورنه از طرف خود نمی توانند کسی را امام سازند و نه چنین شده می تواند که دو، چهار شخص کسی را امام مقرر نمایند، چنین جمعه ای در هیچ جای ثابت نگردیده^(۱).

---

(۱) بهار شریعت، حصه ۴، ص ۹۵، مدینه المرشد بریلی.